

נוביני קרקובסקיה

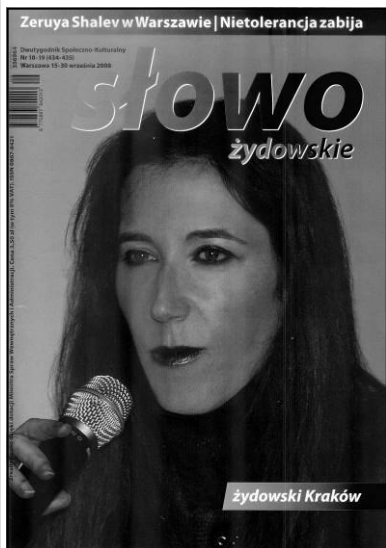
Nowiny Krakowskie

ארגון יוצאי קרקוב בישראל
ZWIĄZEK KRAKOWIAN W IZRAELU
ASSOCIATION OF CRACOWIANS IN ISRAEL

כתיבה, עריכה והבאה לדפוס: **לילי הבר**
כתובת: ת.ד. 17209 תל אביב 69051
דואר אלקטרוני: lili@lyhaber.com
טלפון: 09-9579540 פקס: 054-4436366

גליון 28, נובמבר 2008 חשוון ה'תשס"ט

בטאון ארגון יוצאי קרקוב בישראל

Słowo Żydowskie

גליון ספטמבר של הדו-שבועון *Słowo Żydowskie* המתפרסם בוורשה ואשר עורכו הראשי הוא מיכאל סובלמן, מוקדש ברובו לקרקוב וליהודיה.

העיתון נוסד בשנת 1992 ע"י Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Żydów w Polsce (TSKŻ) [ארגון שנוסד בשנת 1950, והוא הארגון היהודי הגדול ביותר בפולין היום, המונה כ-3,000 חברים. כתובתו בקרקוב: קופה (Kupa) מס' 18].

בין הכותבים בגליון: **הנריק הלקובסקי** - על אגדות יהודי קרקוב, **אלכסנדר ב. סקוטניצקי** - על תמונת חי יהודי קרקוב לפני המלחמה, **מרתה קוביצה** - על שמירת המצוות והחיים הדתיים אצל יהודי קרקוב בזמן המלחמה, **אדיתה גברון** - על חזרת היהודים לקרקוב אחרי המלחמה, **ז'ז'י פייקרצ'יק** - על היהודים במחנת ביאליק, **לילי פולמן** - על רפאל שרף, **ולילי הבר** - קרקוב עיר: פגישה עם עיר אבותי.

בגליון מתפרסם גם ראיון עם הסופרת **צרויה שלו**, לרגל פרסום ספרה השלישי בפולנית "Po rozstaniu".

אחרי מות

בגיל 90, במלבורן אוסטרליה, הלך החודש לעולמו **לאופולד רוזנר**, בן למשפחת מוזיקאים מקרקוב.

אביו, הנריק, יסד, לפני המלחמה, את תזמורת רוזנר, שהופיעה בערים שונות ברחבי פולין וכן בפראג ובברלין. בתזמורת היה לאופולד אקורדיוניסט, ואחיו הרמן ניגן בפסנתר והלחין מנגינות.

כשהמפלצת הגרמנית כבשה את פולין, נשלחו ההורים, הנריק ופרנציסקה, אל מותם בבלז'ץ, ואילו האחים הרמן ולאופולד נשלחו למחנה פלשוב, שם הוכרחו לנגן בפקודתו של מפקד המחנה אמון גט.

עם חיסול פלשוב, בסתו 1944, זכו לאופולד והרמן, רעייתיהם, אחיהם הצעיר וילהלם ואחותם רגינה בעלה וילדיה, יחד עם עוד אחדים מבני משפחתם להיכלל ברשימתו של אוסקר שינדלר, וכך ניצלו חייהם.

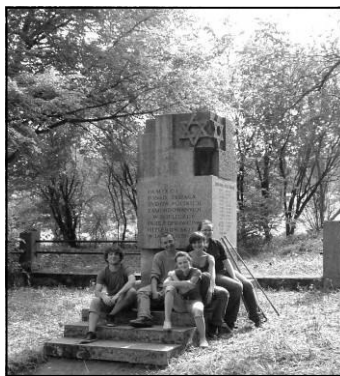
אחרי המלחמה היגרו לאופולד רוזנר ורעייתו לאוסטרליה, שם ליאופולד ניגן במשך שנים רבות כחבר התזמורת הפילהרמונית של מלבורן.

משפצים את בית הקברות בויליצ'קה

קבוצה של סטודנטים מהחוג ללימודי יהדות באוניברסיטה היאגלונית בקרקוב, בראשותה של **ד"ר ברברה זברויה**, החלה לאחרונה בעבודות שיפוץ ואחזקה של בית הקברות היהודי בויליצ'קה שליד קרקוב.

הקבוצה פועלת במסגרת ארגון לשמירה על אתרים יהודיים הפועל באמצעות ארגון חובבי היסטוריה ואתרים בקרקוב (ארגון שנוסד בשנת 1897). גם הקהילה היהודית בקרקוב תומכת בפעילותה של הקבוצה.

בית הקברות בויליצ'קה הוקם במאה ה-18, ושטחו כשני הקטר. היום המקום עזוב, פרוץ ומוזנח, עשב גבוה צומח ומכסה את עשרות המצבות שנתרו ואת שבריהן. במקום שבו היה קבר אחים הוקמה מצבה לזכרם של כאלף יהודים שנרצחו על ידי הגרמנים בשנים 1939-1942.

מארחים ומתארחים

במסגרת שיתוף הפעולה שלנו עם החוג ללימודי יהדות באוניברסיטה היאגלונית בקרקוב, מתגבש פרויקט חדש, בעידוד שגרירות פולין בישראל, במסגרתו יבואו סטודנטים מהחוג לישראל, ללמוד עברית באולפן.

הלימודים מתקיימים באולפן בתל אביב ונמשכים כ-5 חודשים. מלבד לימוד השפה זוכים הסטודנטים הפולנים גם להכיר את ישראל והחברה הישראלית על כל צדדיה במסגרת שיתוף הפעולה שלנו עם החוג ללימודי יהדות באוניברסיטה היאגלונית בקרקוב, מתגבש פרויקט חדש, בעידוד שגרירות פולין בישראל, במסגרתו יבואו סטודנטים מהחוג לישראל, ללמוד עברית באולפן.

הנהיג, תורמים ונתרמים. מי שמוכן להתגייס לבניית "גשר" בין שני העמים מתבקש לפנות למערכת.

קורסים להוראת השפה הפולנית

באוניברסיטת תל אביב נפתחים קורסים להוראת השפה הפולנית, במסגרת היחידה להוראת שפות והמכון לחקר תולדות יהדות פולין ויחסי ישראל-פולין.

פרטים והרשמה ביחידה להוראת שפות, בניין ווב (חדר 202), טלפון 6406410 ; 6409465. דוא"ל dorina@tauex.tau.ac.il

ברמת מתחילים וברמת מתקדמים, מתקיימים בימי רביעי בשבוע, והם

אבלים ומשתתפים בצער המשפחה על פטירתו של

אלימלך בורשטיין
ז"ל

בן למשפחת חזנים מקרקוב

משתתפים בצער המשפחה על פטירתה של

אנה בולנסקי ז"ל
לבית קרנגל

ניצולת שואה, ילידת קרקוב

יהודים מוכרי ספרים בקרקוב (חלק שלישי ואחרון) על פי מאמר מאת ריישרד לב

"השושנה" (Pod Różą) ובעליה "היה חסר אמצעים למחייה". איש מוזר ויוצא דופן מאד "חי בעוני בשבתו כאותה מפלצת אגדית על האוצרות המכונסים בערימות בחנות שבירכתי כנסיית יאן הקדוש" מגולל אלכסנדר סלאפה (Aleksander Slapa) את "האגדה השחורה" על פביאן הימלבלאו. "בתוך כרכים יקרי-ערך וערימות ניירת חסרת-ערך היה יושב ימים ולילות וקורא ושנאת הבריות הפתולוגית שלו, שבאה לידי ביטוי באיבה לכל מי שהיה נוגע בידית דלתו, ורצה לקנות ממנו ספר, הפכה את החנות המזוהמת והחשוכה לקבר, בו גסס אותו מוכר ספרים ומו"ל בולט וחובב ספר מטורף..." "כאשר נשאל על אודות ספר כלשהו, היה מניח בצד את מקראו, מודד את הטרדן במבט של אי רצון, ושואל: - ולמה לך זאת, אדוני? - משנמצאה התשובה הנכונה (...). היה מציע לאורח שיחפש את הספר במקום אחר. אבל הריחו נמצא אצלך, אדוני, הנה הוא עומד כאן, על המדף הזה (...). או אז היה הימלבלאו מת... בעצב מושיט את ידו לעבר הספר ומתבונן בו במשך שעה ארוכה כאילו נפרד ממנו בברכת פרידה..."

אכן, היתה זו דמות שצמחה כאילו מתוך שיח סופרים. בהיותו בקי וחובב ספרים פולניים, במיוחד דפוסים עתיקים, היה מחפש אחר פריטים יקרי המציאות, ספרים בכתב יד וכל דבר שעוסק בנושא פולני. הדברים היו מגיעים אליו הודות לקשריו עם רבים מסוחרי העתיקות הבולטים בפולין ומחוצה לה. את הספרים היה מוכר ברווח זניח, וגם זה ללקוחות נבחרים בלבד, ולכאלה שמכוח המקצוע שבו עסקו היה ביכולתם להבטיח שימוש נכון בספרים אלה - דהיינו פרופסורים באוניברסיטה האיגלונית בקרקוב או האוניברסיטה של לבוב, או הספרייה האיגלונית.

אחר מותו של הימלבלאו רכש יהודה טאפט מרחוב שפיטלנה, חלק מתכולתה של חנות עתיקות זו, שקרנה ירדה כבר במידה רבה מאד, ואת השאר קיבל לידי האחיין, מיכאל דיאמנט (הידוע בשם יאן פוק), שהיה באותו זמן בעליו של "בית מסחר ספרים שיתופי" (Księgarnia Odziałowa) ששכן במלון "סאסקי".

לצד העיסוק במסחר בספרים עתיקים וחדשים, עסקו היהודים גם בספריות השאלה. משפחת גומפלוביץ' התמחתה במשך למעלה ממאה שנים בלי הפסקה, החל משנת 1837 ועד מלחמת העולם השנייה, בניהול ספריות השאלה של ספרים פולניים ולועזיים ואף פרסמה קטלוגים שלהם. בעליה של ספריה כזאת, בשנים שבין שתי מלחמות העולם, הייה שמעון פאיל, ומקומה היה ברחוב סטרדום.

נדירים היו המקרים שמוכר עתיקות יזנח כעבור זמן את המסחר בספרים עתיקים לחלוטין, ויעבור למסחר בספרים רגילים ולפעילות בתחום ההוצאה לאור. אולם כך קרה במקרה של ליאון פרומר (1853-1943). בשנת 1876 הוא רכש מאת ולרי חברסקי (Walery Chaberski) חנות ספרים עתיקים ותווי נגינה ברחוב שבסקה 7, שהועברה עד מהרה לרחוב פלורניסקה 39. למרות הוראות החוק - שהרי היה לו רשיון למסחר עתיקות בלבד - עסק בממכר ספרים חדשים. הוא גם יזם מפעלי הוצאה לאור, והתמחה בפרסום ספרי משפט וספרי לימוד אוניברסיטאיים, שנמכרו בשיעורים רבע-שנתיים.

תפקידם של היהודים בחיי הספר הפולני במובן הרחב ביותר - מו"לים ועורכים, מדפיסים וכורכי ספרים, מוכרי ספרים מסוגים שונים, סוכנים נודדים, כולל מברחי פרסומים אסורים בתקופת החלוקה של פולין, כמו כן סוחרי עתיקות ובוקיניסטים - עניינם של כל אלה, אשר פעילותם ביחס לקרקוב מוצגת כאן בהרחבה, לא זכו עד כה לסקירה מדעית והרי אלה פרקים מיוחדים ומעניינים בתולדות יהודי פולין.

ברחוב שפיטלנה, בשכונת לחנויות הספרים העתיקים של בני משפחת טאפט והימלבלאו, נמצאו גם חנויות הספרים והעתיקות של ליטמן ושל ליאון ראובר, שהיה ידוע כבעל האוסף הגדול ביותר של מקורות ותעודות לתולדות פולין מלפני חלוקתה. שם שכנה גם חנותו של פייבל הירש וטשטיין (1924-1958), סוחר בספרים עתיקים, שגם היה היסטוריון של יהדות קרקוב וכתב עברית. אחרי מותו קבל בנו אדולף לידי את חנותו, וניהל אותה, ככל הנראה, עד פרוץ המלחמה.

היו בוודאי עוד סוחרי ספרים, תווי נגינה, סוחרי עתיקות, בוקיניסטים וסתם רוכלים שמכרו ספרים, תווי נגינה, ציורים, כתיבי עת ישנים וכיו"ב. איש לא זכר ולא רשם את שמותיהם ואת עובדת קיומם. זוהי אבידה שאין לה ולא יהיה לה תחליף. עם זאת, בזיכרון ההיסטורי בני טאפט הם אלה שמסמלים מעל לכל את "שפיטלקה", ורחוב זה, רחוב שפיטלנה מסמל אותם, את בני טאפט.

ב"זכרונות" של ברוז'י גרובובסקי הוא מזכיר את "טמאל הזקן, בעל זקן השיבה" כבוקיניסט היהודי הבולט במחצית הראשונה של המאה התשע-עשרה. כפי הנראה הכוונה היא לשלמה הימלבלאו. אין הרבה ידיעות עליו, על שלמה הימלבלאו, מלבד זאת שנועד בקרקוב ב-1791 ושם מת ב-1860, והתמקם כסוחר ספרים בכיכר הצלב הקדוש. עוד ידוע שלימד את מקצוע המסחר בספרים את בנו יוסף שלמה (1829-1890), שהיה אחר כך בעליה של חנות העתיקות ברחוב שפיטלנה 16 (זו שאחרי שנת 1918 התבססה בה היורשות, האחיות זיידן - "זיידנקה"), וב-1883 הוא נבחר כחבר ההנהלה של התאחדות סוחרי העתיקות בקרוב שנוסדה אז. לאלמנתו זיסל, שכונתה גם סולדה או זופיה (1843-1918) היתה, משנת 1893, חנות עתיקות משלה באותו רחוב שפיטלנה, בבית מס' 1, ואילו לבנה שאול (1861-1923) ואשתו אסתר היתה חנות עתיקות ברחוב יאן הקדוש מס' 2, שהמשיכה להתקיים גם אחרי מותו.

אחיו של שלמה יוסף, יצחק מנדל הימלבלאו (1831-1893), סחר בספרים עתיקים וחדשים והיה גם מו"ל. הוא ניהל את חנות הספרים והעתיקות משנת 1856, ואולי פתח אותה עוד בשנת 1850, ברחוב פלוריאנסקה 4 ואחר כך העבירה לרחוב יאן הקדוש 5. הוא היה בעל יזמה ותושיה. בזמן המרד הפולני של שנת 1863 היה מברח משטחה של "מלכות פולין" (היא ורשה) פרסומים אסורים, נשק ואותות הצטיינות פטרוטיים מיובאים מגרמניה. הוציא לאור מספר פרסומים חשובים בתחום המשפט - ביניהם "התחיקה הפולנית ביחס ליהודים" (polskie względem Żydów), מאת לודביק גומפלוביץ', וכן ספרי שירה של משוררים פולניים, מדריכים לסוירים בקרקוב, ספרי לימוד לבתי הספר, ספרי ילדים ונוער. הוא היה, ללא ספק, אחד המו"לים הפעילים ביותר באותו זמן. את חנות העתיקות שלו היה מפרסם במודעות וקטלוגים החל משנת 1867. סמוך לשנת 1870 הוציא לאור "קטלוג יצירות שנקנו, או בקומים בסחר בספרים עתיקים" (Katalog dział zakupionych i komisowych w handlu książek antykwarskich) ומהדורה חדשה של קטלוג של ספרים עתיקים, והיה מוכר תווי נגינה וציורים.

אחרי מותו של יצחק מנדל עבר ניהול העסק לידי אלמנתו, אסתר, והיא העבירה אותו לבנה פביאן ברנד (1860-1931), שכונה בפי מוכרי ספרים ולקוחות "טוביה". "איך הוא קיבל לידי ירושה זו החריב אותה כליל" כתב בחומרה, שלא היתה נטולת בסיס, קרוב משפחה של בני הימלבלאו, מיצ'סלב פרוידנהיים (Mieczysław Freudenheim). "עקב אי רצונו למכור ספרים לשם רווח, גרם לכך שעסק מסחר הספרים המפורסם וההוצאה לאור ירד למדרגה של חנות עתיקות זעירה..." שאבג, משנת 1903 התמקמה ברחוב תומש הקדוש 16, בבנין מלון

בבית אבותי - יהודים של יום חולין במזרח אירופה

בסמסטר השני, בחודשים פברואר - יוני 2009, תתקיים השתלמות בנושא בבית התפוצות בקמפוס אוניברסיטת תל אביב. ההשתלמות כוללת 14 מפגשים שבועיים, בימי שני בשעות בין השעות 15:16 ל-19:45. בין המרצים: פרופ' דוד אסף, פרופ' מוטי זלקין, פרופ' אלחנן ריינר, ד"ר רוחמה אלבג, ד"ר רבקה גונן, ד"ר אביבה טל, ד"ר תמר שלמון ואחרים אשר ידברו על אלף שנות יהדות פולין, חיי היום יום של היהודים בעיר ובעיירה, הבית היהודי במזרח אירופה ומאכליו, ילדות בחברה היהודית המסורתית, בתי קפה וסלונים, שירת היהודים לפני המלחמה ובשואה ועוד.

להרשמה ולפרטים נוספים: רבקה אדרת, רכזת השתלמויות של בית התפוצות, טלפון: 03-7457908, 054-5952444

קוראים כותבים

כתבתה של לילי הבר בגיליון ספטמבר של "נוביני קרקובסקיה" ותמונת הנישואין של הוריה הניעו אותי להשוות את מראה פניה של אמה עם דמות המופיעה בצילום מחודש יוני שנת 1942 הנמצא בידי. את הצילום הצלחתי להעביר מהגטו דרך פלאשוב, אושוויץ, צעתד המוות לראוונסברוק ונוישטד-גלווה.

בצילום נראית קבוצת בנות יהודיות יושבות בחצר, מחוץ למטבח, ומקלפות תפוחי אדמה. מדי יום היו הגרמנים מביאים את הקבוצה, במשאית סגורה, מן הגטו אל מגורי קצינים שברחוב ברנרדינסקה 3 בקרקוב. שם היינו עוסקות בעבודות מטבח ובניקיון מגורי הקצינים. בגמר יום העבודה היו עורכים חיפוש על גופנו, ומחזירים אותנו לגטו באותה משאית סגורה.

זכרתי ששמה של הבחורה השנייה מימין היושבת עם הגב אל המצלמה ומפנה ראשה לאחור היה טונקה, אך יותר מזה לא ידעתי אודותיה. עתה,

בגלל הדמיון, התעורר בי חשד ותקווה כי שתי הנשים אחת הן. עד עכשיו לא ידעתי מה עלה בגורלן של הבחורות המופיעות בצילום. מקריאת המאמר נודע לי שהוריה של לילי הבר נצלו מן השואה ועלו ארצה. השגתי את מספר הטלפון של לילי הבר ובהתרגשות רבה התקשרתי אליה. הצגתי את עצמי, סיפרתי את כל הסיפור ועוד באותו ערב שלחתי לילי הבר את הצילום בדואר אלקטרוני. לא עבר זמן רב וילי התקשרה טלפונית ואשרה שהבחורה בצילום שלי היא אמנם אמה. כמה חבל שהוריה של לילי אינם עוד בחיים ולא אוכל לפגוש את טונקה. הצער מעורב עתה בשמחת המפגש עם לילי.

בתמונה אני נראית יושבת אחרונה משמאל. אולי מישהו יוכל לזהות את יתר הבחורות? אם זכרוני לא מטעה אותי, השמות היו מימין לשמאל: בלה, טונקה, פרנקה, לאה, דבורה ואני, מארישיה, כפי שאני ידועה בין חברי ובני משפחתי.

מרים רביד לבית קלר
 ravid.ephraim@gmail.com
 052-891377 09-7617364

ובכן, גם אני גדלתי בקז'ימירז. המלחמה פרצה כשהייתי בן 14, תלמיד הגימנסיה העברית. כל ימי ילדותי עברו בקרקוב. אמא שלי, פלה, היתה ילידת טרנוב והתחתנה לקרקוב עם אבי, חיים הורוביץ. שם אימי מהבית היה לזר.

במשך כל ילדותי, חוץ מקניית העוגות בככר וולֶיֶצָה, התענוג שלי הגדול היה לקנות מי-סודה עם מיץ פירות

ובעיקר גלידה אצל לזר (u Lesera) ברחוב יוֹזֶפֶה 3. החנות היתה גדולה, משגשגת ומרשימה לגבי ילד. מנת גלידה מינימלית עלתה חמישה גרושי, אבל אני שילמתי רק חצי, כי הייתי מהמשפחה. כך הסבירה לי אימי, וכך גם נהגו בי הלזרים הרבים שעבדו בחנות (וכנראה גם בייצור). אם זכרוני אינו בוגד בי, הרי תמונת אביך מעוררת בי הרגשה של איש מוכר משם.

ההגיון אומר שהלזרים מקרקוב היו קרובים של אימי פלה לזר מטרנוב (אחיה ד"ר משה לזר היה במשך שנים רבות מנהל בית החולים הממשלתי "רמב"ם" בחיפה), אבל לא ידעתי אז ואינני יודע היום שום פרטים על זה. כך או כך, אין לי ספק שקיימים בינינו קשרי משפחה.

אני זוכר את ילדותי עד למלחמה כמאושרת ומעניינת, רוב הקשרים של הורי (וכמובן שלי) היו בתוך המשפחה המורחבת, וכולם הכירו את כולם.

הנה, מאמר שלך עורר בי הדים, והרגשתי חובה לשתף אותך בזיכרונותיי, שהם זכרונות דור הורייך.

יוסף הורוביץ

הסיבה שאני כותב הוא המאמר "קרקוב עירי" שהתפרסם ב"נוביני קרקובסקיה" מספטמבר 2008. במאמר הנוסטלגי הזה תיאר את משפחות אביך ואימך, האימא מכשונב, ואבא יעקב לזר מקרקוב. כפי שכתבת, בבעלות משפחתו של אביך היה מפעל מי סודה בקז'ימירז (Leserowa Woda Sodowa).

"בית החרושת האלקטרוני הראשון בקרקוב למי סודה של לובל לזר"; התמונה מתחילת המאה העשרים ובית החרושת היה אז ברחוב קרקובסקה

העשרים ועד פרוץ המלחמה. בנוסף להוראה שימש גם כשליח ציבור בבית הכנסת הציוני "בית ישראל" ששכן מול הטמפל ברחוב מיודובה.

אליהו היה ציוני וחלם כל חייו לעלות לארץ ישראל, אך אמצעיו הכלכליים לא אפשרו לו ולמשפחתו לעזוב את קרקוב.

בתקופת השואה היה עם רעייתו וילדיו בגטו ושם נספה יחד עם אשתו ובנו ואילו אני ניצלתי בזכותו של אוסקר שינדלר. הייתי בין 30 המועסקים הראשונים שנשכרו לעבודה על ידו, אחר כך עבדתי במפעלו בפלשוב, וכשחוסל מחנה פלשוב הועברתי, עם אחרים לברינליץ ושם שוחררתי.

זכרונות מבית ספר "מזרחי"

יצחק בן זאב (שכטר) כתב מספר מילים על בית הספר "מזרחי", בו למד בילדותו. וכך הוא מספר:

בשנות השלושים שכן בית ספר "מזרחי" בצריף עץ דו-קומתי, לצידו של בית הכנסת אייזיק. לאחר מכן נבנה ברחוב יודובה 26 מבנה ששימש גם את בית ספר "מזרחי" וגם את "תחכמוני". בחצרו של בית הספר היה צריף ובו מספר כיתות. זכור לי היטב שבשני צידי בית הכנסת ר' אייזיק ז"ל היו גרמי מדרגות שהובילו לבית תפילה לנשים, ולנו הצעירים בני 8-10 שימשו המדרגות כמקום לתחרויות ריצה.

אני מצרף תמונה שצולמה בחצר בית הכנסת, ואולי מישוהו ימצא את עצמו או את חברו. בשורה העליונה משמאל עומד, כמדומני, אפרים קיבץ ז"ל בנו של אליהו קיבץ, שהיה מנהל בית הספר "מזרחי". בשורה הראשונה, שלישי משמאל יושב אחי יעקב ז"ל (ידו על הלוח), בצד שמאל של התמונה עומד המורה פרלמוטר ובימין – המורה ריינהולד. במרכז התמונה יושב אבי, מרדכי זאב שכטר, והוא מחזיק בלוח שעליו נכתב בגיר לבן "בית הספר 'חדר עברי' מכינה, קרקוב סיון התרפ"ט". בתמונה אבי הוא כבן 41 שנה ושימש כמורה בבית הספר משנות

פרידה אמיר, בתו של אליהו קיבץ (Elias Kiwetz), (בתמונה) מספרת על אביה:

אליאש קיבץ הי"ד היה ממנהיגי תנועת המזרחי בקרקוב. קיבץ, ליד 1891, זברו, היה נשוי למניה הי"ד ואב לפישל הי"ד ופרידה.

בצעירותו עבר להתגורר בקרקוב ושם נשכר על ידי בית הספר המזרחי, ששכן ברחוב מיודובה, לשמש מורה לתלמידי המוסד.

ביקור משלחת של סטודנטים מהאוניברסיטה בקרקוב

סקרנות רבה ברב המשלחת מפולין, לקחה חלק פעיל בביקור.

בעקבות שיתוף פעולה עם בית הספר הניסויי העל-יסודי משגב, ביקרה המשלחת בבית הספר, והתקבלה ע"י אמיר מיכאל, מנהל ביה"ס. ישראל בן-דור ויעקב חן, מורים להיסטוריה, שוחחו עם האורחים והסבירו על ישראל, הגליל, אזור משגב ובית הספר. הסטודנטים סיפרו היכן הם גרים וניתן היה לחוש במשקלה הכבד של ההיסטוריה היהודית-פולנית, במיוחד השואה. אחת הסטודנטיות, לדוגמה, גדלה בעיירה אושווינצ'ים, הקרובה למחנה אושוויץ. אביה היסטוריון, עסק בתולדות היהודים בעיירה ובפולין וכך גם היא "נדלקה" לעניין.

בחלקו השני של הביקור בבית הספר, נפגשו הסטודנטים עם תלמידי היסטוריה בכיתה ל"א. תלמידים אלו למדו בשנה שעברה את תולדותיה של הקהילה היהודית בקרקוב ובשנת לימודים זו ייתכן שחלקם יצאו לפולין השנה, במסגרת המשלחת הבית-ספרית.

הפגישה עם הסטודנטים המחישה מאוד לתלמידים את המורכבות שביחסי יהודים ופולנים. בין היתר, שאלו התלמידים מדוע לומדים בפולין על היהדות והאם תופעת הניאור-נאציזם בפולין היא רחבה ומה עושים נגדה. הסטודנטים הפולנים סיפרו שהם לומדים על היהדות בגלל ההשפעה הגדולה שהייתה ליהדות על ההיסטוריה של פולין ועל התרבות הפולנית. הם עשו כל מאמץ על מנת להסביר כי אין לראות את כל ההיסטוריה של היהודים בפולין דרך השואה בלבד, וכי יש להתייחס לאלף שנות ההיסטוריה היהודית בפולין. יש להם עניין רב בישראל, בהיסטוריה שלה ובתרבות הישראלית. הם מעוניינים בקשר עם נוער ישראלי ובדיאלוג, בתקווה שעתיד היחסים בין העמים יהיה לאין-ערוך טוב מן העבר.

לאחר הביקור, הציפו התלמידים דילמות שהם מתלבטים בהן, כגון מה הקשר בין הציונות והזהות הישראלית לבין היהדות והעם היהודי בגולה.

ד"ר ניצה דוידוביץ
המרכז האוניברסיטאי אריאל

מזה 4 שנים מתקיימות פעולות של שיתוף פעולה בין המרכז האוניברסיטאי אריאל לבין האוניברסיטה היגלונית, במספר פרויקטים. במסגרת הקשרים בין שני המוסדות מתקיימת תוכנית ביקורים, הכוללת סיורים, הסברה והרצאות, של משלחות בוגרים משני המוסדות.

השנה, תוכנית הביקור התמקדה בקשרי ישראל – פולין, על רקע מחקר שמוביל המרכז באריאל על השפעת מסעות בני נוער מישראל לפולין. מחקר מקביל לזה שנערך בישראל, נערך גם בפולין, כחלק מקשרים בין חוקרים משני המוסדות.

במחצית ספטמבר, ובמשך שבועיים ימים, ביקרה במרכז האוניברסיטאי אריאל קבוצת סטודנטים מהחוג ללימודי יהדות מהאוניברסיטה היגלונית בקרקוב. את הביקור בארץ יזמה ומלווה ד"ר ניצה דוידוביץ, מנהלת היחידה לפיתוח והערכה אקדמית באריאל, כשלידה מסייעת שרה מטלון, ראש מדור היחידה לפיתוח במרכז. ד"ר דוידוביץ פועלת בסיוע רב ובתיאום מלא עם לילי הבר, יו"ר ארגון יוצאי קרקוב ועם ד"ר אילונה קוזין, יו"ר אגודת ידידות ישראל-פולין.

המשלחת, בת 18 סטודנטים ומרצה מלווה, סיירה בארץ לאורכה ולרוחבה, עמדה על סגנונות החיים השונים, התוודעה למרקם החברתי הרב-גוני בישראל, וביקרה במקומות הקדושים לנצרות וליהדות. בין היתר ביקרו הסטודנטים בכפר דרוזי, במושב עמוקה, בצפת, טבריה, נהריה, ירושלים, ים המלח, מצדה, עין גדי, נחל דוד ועוד. באריאל ביקרו חברי הקבוצה במוזיאון השואה, בביתם של קובה ואירנה וודסלבסקי.

מרצים מהמרכז האוניברסיטאי אריאל הרצו בפני הסטודנטים על בעיותיה המיוחדות של המדינה: ד"ר יובל ארנון אוחנה, מהמחלקה לישראל במזרח התיכון הרצה בפניהם על ערביי ארץ ישראל וד"ר ניצה דוידוביץ דיברה על פולין ישראל - על כוח המשיכה של הצעירים משתי המדינות זו לזו.

חברי המשלחת זכו לארוח חם מעמיתיהם הישראלים, בוגרי המרכז באריאל: נטלי ריסקין, רותם כביה, אוולין ברוך, לאה לבקוביץ וליאת סטרוטובסקי. גם ד"ר ענת חזקלוביץ מהמחלקה למורשת ישראל, שמחקרה על הרמח"ל ועל החסידות עוררו